

2. Közép-Mali

Manapság leginkább a közép-mali konfliktusokról olvashatunk. Még 5 évvel ezelőtt – igaz, némi hezitálás után – körbeutaztuk ezt a térséget, ma már a helyiek is óvnak ettől. Mi történt 5 év alatt, hogyan és miért fajult el a helyzet? Ezt próbálom összegyűjteni és a magam módján értelmezni a következő írásban:

– és az ebből lényegében az itt

Míg a világ az ország északi részén kialakuló krízisre koncentrált, közép-Maliban az évek során újabb probléma eszkalálódott, ahol radikálisok kihasználták az állami jelenlét hiányát vagy gyengeségét. Mali Mopti-régiójában az emberek megélhetése nagyrészt a növény- és állattenyésztéshez kapcsolódik. Sokféle foglalkozást űző csoport halászok, pásztorok, földművesek – élnek együtt a Niger gazdag belső deltájánál. Az utóbbi években a rossz természeti erőforrás menedzsment és a klímaváltozás okozta problémák szarmazó konfliktusok valamint a klímaváltozás okozta problémák lényegében az itt élő minden közösség megélhetését bizonytalanná tették.

Mali középső részét a bozó, fulani (vagy más néven peul), dogon, szongáj és bambara törzsek lakják. A csoportok között a föld- és vízhasználat miatti probléma régóta fennáll. Közép-Maliban a megélhetés szorosan összefügg a természeti erőforrásokkal, több népcsoport osztozkodik ezeken, sokszor egymást átfedő tevékenységgel: a bozók halászattal foglalkoznak és mind letelepedett és nomád életmódot is folytatnak annak függvényében, hogy milyen a folyó halgazdagsága. A dogonok, bambarák és szongájok letelepedett életmódot folytatnak, kölest, cirokot, rizst, hagymát,ogyorót és dohányt termelnek. A dogonok közel 800.000-en saját vallásukat követik (van köztük elenyésző számú keresztény és muszlim is) nagyrészt Burkina Faso határán a Bandiagara fennsíkon élnek, és földművesek. A bambarák a legnagyobb létszámú törzs Maliban, elsősorban földművesek, sokan az iszlám vallást illetve a tradicionális vallást követik. A fulanik (vagy más néven peulök) többnyire muszlimok, állattenyésztő félnomád nép, közel 38 millióian élnek Nyugat-, és Közép-Afrika több országában és a nyájak számára legmegfelelőbb legelőt és vízforrást keresve a régióban a vándorolnak.

Mindegyik törzs életmódja a természetes ciklusokhoz igazodott. A száraz időszakban a pásztorok a nyájakat a delta fűben gazdag

részeire terelik, és amikor az esős időszakban azok víz alá kerülnek – általában június-szeptember között – a Mopti régió déli és keleti szárazabb területeire terelik az állatokat. Ugyanekkor a földművelők az elárasztott területeket beültetik rizsszel és kölessel, melyet szeptember-novemberi időszakban takarítanak be. A halászok a Niger vízzel elárasztott, halban gazdag csatornáiban halásznak. Amikor a

víz visszavonul, tápanyagban gazdag területet hagy hátra, amely mind földművelésre, mind legeltetésre alkalmas. Ez az az időszak, amikor a pásztorok visszaterelik a nyájakat-csordákat a deltába – legalábbis az évszázadok alatt kialakult naptári menetrend szerint.

A tradicionális forrás menedzsment a Macina Birodalom (1820-1864) komplex szabályait alkalmazta. Uralkodása alatt Sékou Amadu dolgozta ki ezt a rendszert, a „Dinát,” amely célja az volt, hogy megelőzze az etnikai ellentéteket és szabályozza a forrásokhoz való hozzáférést és a felmerülő vitákat békéltetéssel, döntésekkel rendezte, melyeket a résztvevők elfogadtak. A Dina bevezetése a nomádok nagy részének letelepedését eredményezte, szabályozta a csordák szezonális mozgását és felosztotta az erőforrásokat a pásztor és földműves népek között. A Macina Birodalom bukását követően a gyarmatosítók a Dina szabályainak teljes mellőzésével osztották fel területileg a régiót majd a természeti erőforrásokat anélkül, hogy a szükségleteket és a helyi szokásokat figyelembe vették volna. A művelés alatt álló területek felett a helyi főnökök, a műveletlen föld és a víz felett a gyarmatosítók (később az állam) gyakorolták a hatalmat, anélkül, hogy a döntéseiket végre tudták volna hajtani, a nép pedig mindezt figyelmen kívül hagyva folytatta az évszázadok alatt kialakult gazdálkodási rendszert. Minden adott volt a konfliktusok kialakulásához.

Az alapvető probléma visszatérő: a földművelők azzal vádolják a pásztorokat, hogy nem a kijelölt területeket használják, tönkreteszik a termést. A pásztorok szerint a földművelők gátolják a vándorlásukat, a halászokkal pedig a vízhez való hozzáférésért versengenek. És mindannyinak versengenek a külső beruházókkal – például a földeket felvásárlókkal – akik további nyomást gyakorolnak az amúgy is törekeny

helyzetre.

A gyarmatosítás majd az azt követően kialakított rendszer olyan helyi intézményrendszert hozott létre, amely csak növelte a kaoszt, mivel tagjai egymással versengenek, a hatáskörök átfedik egymást, képtelenek a problémák békés megoldására. A hivatalos, bírósági igazságszolgáltatás sokáig tart, drága, nem ismeri a helyi normákat, szokásokat, dinamikát, ráadásul végrehajthatatlan ítéleteket, döntéseket hoz.

2015 óta az etnikumok közti konfliktusok kiváló táptalajt biztosítanak a radikális, fegyveres csoportoknak, melyek egy része ide települt át északról és foglalta el a termékeny földek egy részét. Ezek a csoportok miután az állami szerveket elűzték, aktívan részt vesznek a források elosztásában és a helyi igazságszolgáltatásban, viták megoldásában annak érdekében, hogy legitimálják a saját létüket. Az erőszakos kormányzást és a konzervatív vallási szabályokat azonban sokan nem fogadják el. A helyi konfliktusok szítása révén próbálják megszilárdítani a hatalmukat, kihasználva az állammal szembeni elégedetlenséget, melyet az itt élő népek az problémáik félresöprése, a korrupció és a fosztogatások miatt éreznek. A legismertebb csoport köztük az Al-Kaidával is szoros kapcsolatot ápoló fulani eredetű Katiba Macina, amely többnyire a fulanik között kezdett tagtoborzásba és támadásokat intézett minden, nem velük együttműködő erő és nép ellen.

A dzsihadista támadásokkal szemben a dogonok és bambarák létrehozták a saját önvédelmi szervezeteiket. A militáns erők megalakulásukat azzal indokolják, hogy az állam nem védi meg őket a dzsihadista támadások és a közbiztonság romlása. A jelentések egy része szerint azonban a

konfliktusok fő oka nem a vallásra, hanem a korábban már említett természeti erőforrások klímaváltozás miatti korlátozott elérhetőségére, használatára vonatkozó versengésre vezethető vissza. A 2018-as Emberjogi jelentés szerint a dogonok létszámának növekedése megnövelte a fulani legelők iránti igényt. A klímaváltozás következtében a dogonok új területekre telepedtek le a vizet és saját állataiknak legelőt keresve és ez elmérgesítette a viszonyt. Ezt szította tovább a dzsihadisták uszítása. Ráadásul az állam által a dzsihadisták ellen folytatott hadviselés során a békés lakossággal szemben is dokumentáltan követtek el a mali katonák kegyetlen tetteket azzal indokolva, hogy összejátszanak a dzsihadistákkal, ami szintén nem erősítette az állam iránti bizalmat a helyiekben és tovább erősítette az önvédelmi reflexeket és a közösségek közti szembenállást.

A 2018-as év Mali 2012 óta tartó történelmében az eddigi legvéresebb volt. A közösségek közti erőszakspirál eddig ismeretlen szinteket ért el, nőtt a dzsihadista támadások száma és az ellenük harcoló állami erők sem bántak kesztyűs kézzel a lakossággal. A közösségek közti erőszak a „szemet-szemért, fogat fogért” elv alapján egyre brutálisabb, kíméletlenebb lett. 2018 márciusa óta több népirtás, fosztogatás, faluégetés és fegyveres harc került dokumentálásra, közel 600 embert öltek meg az ENSZ jelentése szerint és figyelmeztetést adtak ki arra vonatkozóan, hogy a fulanik ellen a fegyveres miliciák és a terroristák ellen fellépő állami erők által vezetett etnikai támadások lehetségesek a feltételezett dzsihadista kapcsolatok miatt. 2019. január 1-jén Koulogon fulani faluban 37 embert öltek meg, majd ezt követte a 2019. március 23-i mészárlás Ogossagou fulani faluban, mely során 153 ember mészároltak le és 73-at megsebesítettek fegyverekkel, machetékkel, faluégetéssel. A támadással a dogon Da Na Amassagou csoportot vádolták meg, ők azonban ezt tagadják. Akik ezt elkövették már nem törődtek azzal, hogy kit ölnek meg, gyerekek, terhes nők estek áldozatul, ami azért aggasztó, mert a civil lakosság elleni ilyen jellegű támadásra korábban nem volt ilyen mértékű példa. Válaszként pedig 2019. június 10-én egy dogon faluban, Sobame Da-ban gyilkoltak le közel 100 civilt egy éjszakai támadás során, szintén senkit nem kímélve (a falubeliek a támadással a fulanikat vádolják).

Különösen aggasztó fejlemény ez, mert előre vetíti annak lehetőségét, hogy a konfliktus egyre inkább a népek közötti konfliktussá kezd válni, amely etnikai tisztogatást eredményezhet. Az ilyen mértékű támadás gyanakvást kelt a népcsoportok között, lerombolja a tradicionális bizalmat, amely a kisebb, források miatti konfliktusok ellenére még fennállt, és katasztrófában végződhet. Ráadásul a konfliktus tovább terjedhet a határok mentén Burkina Fasoba és Nigerbe, ahol hasonló törzsi felállás létezik...